

УДК 340

Михайло Кельман

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
mykhailo.s.kelman@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4393-4626>

Ростислав Кельман

Національний університет “Львівська політехніка”,
аспірант кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
rostyslav.kelman.mpv.2019@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7704-2055>

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ “ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ”

<http://doi.org/10.23939/law2023.39.013>

© Кельман М., Кельман Р., 2023

Безперечним надбанням цивілізації, показником цивілізованого розвитку суспільства є встановлення та забезпечення соціального порядку. Одним із ціннісних проявів характерних ознак дієвості права в суспільстві вважається відповідний правопорядок, який досягається засобами впливу, регулювання, забезпечення. Не викликає сумніву теза про те, що ціннісний вияв регулювання – це ознака стабільного суспільного розвитку. Розглянуто і надано характеристику регулюванню в контексті розгляду ефективної його дії як регулятора суспільних відносин. Існуюча в суспільстві система суспільних відносин постійно потребує правового впливу. Форми та методи даного впливу змінюються залежно від суспільних потреб. Напрямки діяльності суб’єктів відносин є однією з головних соціальних властивостей державної влади. Вони реалізуються в особливій нормативній формі, що організовує взаємовідносини володарюючих і підвладних, забезпечуючи необхідний порядок в різних соціальних зв’язках. Одним з різновидів державного владного впливу в широкому його розумінні є правове регулювання суспільних відносин, яке представляє важливу складову частину діяльності держави і, зокрема, її правотворчих і правозастосовчих органів.

Використовуючи феноменологічний підхід, уточнено розуміння поняття “регулювання”, оскільки саме наукові дефініції зумовлюють світоглядний аспект юридичної науки, надають можливість глибше зрозуміти різноманітні сторони об’єктів, процесів та явищ правової дійсності, вони повинні бути чіткими, конструктивними та не обов’язково містити всі ознаки, які властиві поняттям.

Охарактеризовано основні доктринальні дефініції, які мають той чи інший стосунок до розкриття поняття “регулювання”. Насамперед визначилися з такими поняттями, як правове регулювання, саморегулювання, нормативне регулювання, індивідуальне регулювання. Ґрунтовний науковий аналіз зазначених категорій надав можливість розглянути їх на більш новому теоретичному та методологічному рівні, що сприяло визначенню їх місця у системі інших наукових категорій. У сучасний період ця проблема набуває і практичного значення, оскільки від її усвідомлення залежить і дієвість тих процесів, які відбуваються на суспільному та державному рівнях.

Обґрунтовано поняття “регулювання” (від лат. *regulo* – правило), що означає упорядкування, налагодження, приведення чогось у відповідність з чимось. Регулювати – це визначати поведінку людей та їх колективів, спрямовувати його функціонування та розвиток, надавати йому певних меж, цілеспрямовано його впорядковувати. Термін “регулювати” означає встановлювати межі, масштаб поведінки людей, вносити у суспільні відносини стабільність, систему, порядок і таким способом спрямовувати їх у певному напрямі.

Зазначено, що термін “регулювання” відносять лише до права як системи норм та деяких інших специфічних правових явищ (правовідносин, актів реалізації норм права). Вони не погоджуються з існуючим розумінням регулювання суспільних відносин як жорсткого і владного їх нормування державою, законом, оскільки, на їх думку, категорія “регулювання” не є тотожною примусу, жорсткому і владному припису. Норма права встановлює лише модель відносин, у якій суспільні інтереси повинні співвідноситись з інтересами членів суспільства, поряд з цим право широко використовує такі засоби впливу на поведінку людей, як стимулювання, заохочення, надання прав тощо.

З’ясовано, що процес пізнання категорії “регулювання” відбувається як процес усвідомлення, кристалізації його сутності. Важливим аспектом у формуванні розуміння сутності регулювання є традиції як певної держави, так і науково-теоретичні традиції, які встановлюють межі правового усвідомлення предмета аналізу. Вивчаючи сутність процесу регулювання, враховуються традиції даної держави і використовується вже існуючі знання про предмет дослідження.

Ключові слова: наука; доктрина; регулювання; процес; правове регулювання; правовий вплив; правовий засіб.

Постановка проблеми. Серед структурних елементів правової системи важливе місце належить правому регулюванню. Встановлення необхідних правил і норм, що створюють кордони дозволеної поведінки для кожної особи, задля безпеки й спокою в суспільстві було й залишається одним з найважливіших аспектів для дослідження науковцями та юристами. Однак актуальною проблемою сьогодні є виваженість і правильність меж, закріплених у нормативно-правових актах, що врегульовують суспільні відносини в ХХІ ст. Засоби правового регулювання є об’єктом досліджень науковців, адже від їхньої роботи й дієвості залежить ефективність правового регулювання. Невідповідність установлених граней інтересам та умовам життя населення впливає на показник результативності правового регулювання. Також існує багато важливих глобальних аспектів, які досі нерегульовані державою й правом. Відсутність систематизації нагальних питань має наслідком недовіршеність правової системи, що може призвести до незадоволення та недовіри населення до влади.

Аналіз дослідження проблеми. Питанню правового регулювання та його ефективності надавали увагу науковці всіх країн. Проблематику дієвості механізму правового регулювання досліджували такі фахівці, як М. В. Цвік, Корельський, В. М. Горшенев, А. М. Вітченко, А. Ф. Чердан-

цев, Ю. С. Решетов, В. І. Попов, П. М. Рабінович, А. С. Піголкін, Н. І. Козюбра, М. Ф. Орзіх, В. В. Копейчиков, А. М. Колодій, С. Л. Лисенков, В. П. Пастухов, В. О. Сумін, О. Д. Тихомиров, О. Ф. Скакун та інші.

Проте мало уваги звернено на таку проблему, як доречність меж, установлених державою та правом, і їхню відповідність сучасним умовам життя. Аналізується важливість правильного врегулювання суспільних відносин за допомогою встановлення норм, потрібних на сьогодні. Неоднорідність соціуму в усі часи потребувала розумного й чіткого врегулювання шляхом встановлення певних меж і їх правового закріплення.

Однак постає проблема невідповідності закріплених кордонів сучасним вимогам суспільства. Підсумовується, що стосовно цих і багатьох інших аспектів людського життя механізм правового регулювання діє неефективно й не має чітких установлених норм і правил.

Мета статті – дослідження теоретичних питань доктринальних дефініцій щодо розкриття поняття “правового регулювання”, аналіз його ефективності у сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб розкрити поняття та особливості дії правового обмеження як методу правового регулювання, на нашу думку, необхідно розпочати саме із визначення поняття правового регулювання, особливостей, складу та інших, на перший погляд, скритих особливостей.

Харківський науковець І. Сирота зазначає: “Усі регулятивні процеси, які мають місце у природі та суспільстві, можуть бути охарактеризовані через певні категорії. Категорії, які пов’язані з правовим регулюванням, утворюють понятійний ряд правового регулювання та мають системні властивості. В елементному складі відповідних систем та у процесі взаємозв’язку між її складовими відбуваються динамічні зміни. Система загалом має бути здатною сприймати інформацію ззовні, використовувати її з метою переходу у новий якісний стан, зберігати на кожному новому етапі свого розвитку рівновагу та стійкість, оновлювати свої елементи та структури, підтримуючи власну ідентичність. Ці завдання вирішуються, якщо зовнішнє регулювання та саморегулювання є фазами єдиного процесу організації та впорядкування системи” [1, с. 23].

Використовуючи феноменологічний підхід, слід уточнити розуміння поняття “регулювання”, оскільки саме наукові дефініції зумовлюють світоглядний аспект юридичної науки, дають можливість глибше зрозуміти різноманітні сторони об’єктів, процесів та явищ правової дійсності, вони повинні бути чіткими, конструктивними та не обов’язково містити всі ознаки, які властиві поняттям. Враховуючи зазначене, спробуємо охарактеризувати основні доктринальні дефініції, які мають той чи інший стосунок до розкриття поняття “регулювання”. Насамперед слід визначитися з такими поняттями, як правове регулювання, саморегулювання, нормативне регулювання, індивідуальне регулювання. Ґрунтовний науковий аналіз зазначених категорій дасть можливість розглянути їх на більш новому теоретичному та методологічному рівнях, сприятиме визначенню їх місця у системі інших наукових категорій. У сучасний період ця проблема набуває і практичного значення, оскільки від її усвідомлення залежить і дієвість тих процесів, які відбуваються на суспільному та державному рівнях.

Отже, треба додати визначення терміна “регулювання”, – Словник української мови визначає термін “регулювати” як:

- 1) підкоряти певному порядку, правилу, упорядковувати;
- 2) встановлювати правильну, необхідну для роботи взаємодію частин механізму, пристрою, апарату і т. ін.;
- 3) робити щось для отримання відповідних показників, відповідного ступеня чогось [2, с. 480].

Автори підручника за загальною редакцією професора М. Козюбри наголошують: “Умови спільного існування не лише зумовлювали поведінку людини, а й вимагали від неї відповідної

поведінки, впливаючи на неї за допомогою різних засобів. Безпосередній процес цілеспрямованого впливу на поведінку людей становить поняття соціального регулювання” [8, с. 80].

Юридичний словник відзначає, що правове регулювання – регулювання суспільних відносин, що здійснюється за допомогою права та всієї сукупності правових засобів [3, с. 589].

Поняття “регулювання” (від лат. *regulo* – правило) означає упорядкування, налагодження, приведення чогось у відповідність з чимось. На нашу думку, регулювати – це визначити поведінку людей та їхніх колективів, спрямовувати його функціонування та розвиток, надавати йому певних меж, цілеспрямовано його впорядковувати. Зазначену думку поділяють і автори підручника за редакцією професора В. Копейчикова, підкреслюючи, що: “термін “регулювати” означає встановлювати межі, масштаб поведінки людей, вносити у суспільні відносини стабільність, систему, порядок і тим самим спрямовувати їх у певному напрямі” [3, с. 217].

Поряд із цим чимало науковців термін “регулювання” відносять лише до права як системи норм та деяких інших специфічних правових явищ (правовідносин, актів реалізації норм права). Вони не погоджуються з існуючим розумінням регулювання суспільних відносин як жорсткого і владного їх нормування державою, законом, оскільки, на їхню думку, категорія “регулювання” не є тотожною примусу, жорсткому і владному припису. Норма права встановлює лише модель відносин, у якій суспільні інтереси повинні співвідноситись з інтересами членів суспільства, поряд з цим право широко використовує такі засоби впливу на поведінку людей, як стимулювання, заохочення, надання прав тощо [4, с. 9–16].

Процес пізнання категорії “регулювання” відбувається як процес усвідомлення, кристалізації його сутності. Важливим аспектом у формуванні розуміння сутності регулювання мають традиції як певної держави, так і науково-теоретичні традиції, які встановлюють межі правового усвідомлення предмета аналізу. Вивчаючи сутність процесу регулювання, враховуються традиції даної держави і використовуються вже існуючі знання про предмет дослідження.

Але для переходу до визначення правового регулювання необхідно зробити відповідні посилання на теорію права, яка надає роз’яснення поняттям “правового впливу” і “правового регулювання”. Правовий вплив вважається більш широким поняттям, оскільки включає нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини не тільки системи спеціальних юридичних засобів (тих, що безпосередньо регулюють ці відносини – норм права, правовідносин, актів реалізації і застосування права), а також інших правових явищ – правосвідомості, правової культури, правових принципів, правотворчого процесу тощо. Адже вже своїм існуванням право впливає на поведінку людей, тобто має певний юридичний вплив виховного, інформаційного та іншого характеру (крім регулятивного). Як культурна та інформаційна цінність право визначає діяльність людей, вводить її в межі цивілізованих суспільних відносин. Тобто правовий вплив – це не тільки чисто нормативний (регулятивний), але й психологічний, ідеологічний вплив на почуття, свідомість і дії людей (інформаційний та ціннісно – орієнтаційний вплив права). Значна роль у механізмі правового впливу належить саме правосвідомості, правовій культурі, правовим принципам, правотворчому процесу, механізму правового регулювання [4, с. 16–18].

Правовий вплив на суспільні процеси здійснюється через дві основні функції права:

- регулятивну;
- охоронну.

Натомість під правовим регулюванням суспільних відносин автори навчального посібника розуміють лише одну з форм впливу права на ці відносини – вплив за допомогою спеціальних юридичних засобів – норм права, правовідносин, актів реалізації. Правове регулювання є однією з форм правового впливу і співвідноситься з ним як частина з цілим: “Отже, правове регулювання – це владний вплив на суспільні відносини, який здійснюється державою за допомогою спеціальних юридичних засобів з метою впорядкування, закріплення, охорони та розвитку цих відносин” [5, с. 304].

На думку П. Рабіновича: “**правове регулювання** – це здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення,

охорони і розвитку” [6, с. 165], крім такого (власне регулятивного) впливу, право чинить також духовно-ідеологічний вплив на індивідуальну і суспільну свідомість (як у процесі правового регулювання, так і поза ним).

Отже, резюмуючи вищесказане, регулювання є процесом, що передбачає наявність засобів регулювання, суб’єкта, який має можливості та наділений відповідними повноваженнями щодо здійснення регулювання, а також обставини, що зумовлюють здійснення діяльності, пов’язаної з регулюванням.

До зазначеної структури регулювання можна також віднести предмет регулювання (економічні, політичні, соціальні, культурні відносини тощо, які потребують регулятивного впливу) ціль, завдання та результат, на який спрямовані дії суб’єкта регулятивного впливу та юридичні факти, які зумовлюють процес регулювання. Під предметом регулювання в юридичній літературі розуміють:

- те, що підлягає врегулюванню, тобто юридично значущі відносини, ті, які є стійкими та характеризуються повторюваністю подій та дій людей;
- допускають можливість державно-правового (зовнішнього) контролю за ними;
- створюють зовнішню потребу в їх урегулюванні.

Отже, предмет правового регулювання, таким чином, – це не самі по собі об’єкти правової регуляції (фактичні суспільні відносини), а певний правопорядок, установлюваний у сфері об’єкта правової регуляції, зазначає О. Куракін [7, с. 20]. Інша позиція щодо розуміння предмета правового регулювання, – під предметом розуміють те, що регулює право, тобто певні види суспільних відносин, які є складною, багатоаспектною категорією. Автор цієї позиції особливу увагу надає структурі предмета правового регулювання, до структури предмета правового регулювання входять такі елементи:

- а) суб’єкти – індивідуальні та колективні;
- б) їх поведінка, вчинки, дії;
- в) об’єкти (предмети, явища) навколишнього світу, з приводу яких люди вступають у взаємини один з одним і до яких виявляють свій інтерес;
- г) соціальні факти (події, обставини), що виступають безпосередніми причинами виникнення або припинення відповідних відносин [8, с. 266].

“Коло суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню, не є постійним; воно може змінюватися залежно від потреб суспільства“ [9, с. 98], наголошують автори підручника “Загальна теорія права”.

Важливо відносити до предмета правового регулювання лише ті суспільні відносини, які можуть регулюватися правом і потребують такого регулювання, адже право не може регулювати ті явища, які не мають зовнішнього виразу, що проявляються у поведінці суб’єктів відносин. Саме тому право не регулює думки людей, а також інші вияви їх поведінки, які не піддаються фіксації за допомогою засобів зовнішнього спостереження.

Авторський колектив у складі Є. Гіди, Є. Білозьорова, А. Завального та інших визначають предмет правового регулювання як конкретні вольові суспільні відносини та виділяють такі його властивості:

- а) суспільні відносини мають вольовий характер, тобто право регламентує лише свідомі та вольові дії людей (психічно хворі, обмежені в дієздатності особи, люди під гіпнозом не можуть усвідомлювати свої дії, а тому їхня поведінка не може регулюватися нормами права);
- б) право регулює лише ті суспільні відносини, що об’єктивно потребують регуляції та можуть бути об’єктом такого регулювання;
- в) право регулює найбільш важливі суспільні відносини, що мають значення для всіх суб’єктів правовідносин [10, с. 101].

Ю. Ведерніков та А. В. Папірна зазначають, що предмет правового регулювання – це сукупність якісно однорідних суспільних відносин, урегульованих нормами права. Предмет правового регулювання дає змогу узагальнити норми права, які регулюють певне коло суспільних відносин, у галузь права [11, с. 138].

Відмежування предмета правового регулювання однієї галузі від іншої здійснюється на основі виявлення якісної однорідності елементів, що його становлять: суб'єктів, об'єктів, змісту, динамічних факторів. Отже, предмет правового регулювання розглядають як головний, визначальний критерій системи права, який доповнюється методом правового регулювання. Враховуючи надані визначення предмета правового регулювання, можна сказати, що саме предмет правового регулювання є матеріальним чинником виділення будь-якої галузі права, та якому притаманні такі ознаки:

– суспільні відносини мають вольовий характер, тобто право регламентує лише свідомі та вольові дії людей (психічно хворі, обмежені в дієздатності особи, люди під гіпнозом не можуть усвідомлювати свої дії, а тому їх поведінка не може регулюватися нормами права);

– право регулює лише ті суспільні відносини, що об'єктивно потребують регуляції та можуть бути об'єктом такого регулювання;

– право регулює найбільш важливі суспільні відносини, що мають значення для всіх суб'єктів правовідносин [12, с. 130–131].

Висновок. Поняття правового регулювання є багатостороннім та може бути розглянуте із багатьох сторін, але необхідно погодитись із тим, що все ж таки, це процес регулювання відносин, які існують та виникають у суспільстві, то це регулювання здійснюється саме завдяки праву. І з цього розуміння впливає предмет правового регулювання, під яким розуміється сукупність однорідних суспільних відносин, які регулюються встановленими нормами права. Безпосередньо предмет правового регулювання вказує на групу правових суспільних відносин, які піддаються регулюванню.

Є й інші позиції щодо визначення поняття предмета правового регулювання, але це предмет іншої наукової розвідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні: Підручник. Х.: Одісей. 2001. 420 с.
2. Словник української мови: в 11 томах. Том 8, 1977. С. 480 / І. К. Білодід та ін. Київ: Видавництво “Наукова думка”. Джерело: twirpx.com/toloka.to/t42380/
3. Юридичний словник / за ред. Б. М. Бабія, В. М. Корецького, В. В. Цветкова. К.: Головна редакція Української рад. енцикл. АН України РСР, 1974. С. 589.
4. Загальна теорія держави і права / за ред. В. В. Копейчикова. Київ: Юрінком, 1997. 320 с.
5. Тарахович Т. І. Правове регулювання та правотворчість: співвідношення понять. Держава і право. 2010. Випуск 49. С. 9–16.
6. Платоненко О. С. Правове регулювання суспільних відносин: теоретичні основи. Заборонні засоби регулювання суспільних відносин // Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація “Істина”, 2017. С. 16–18.
7. Віхров О. П., Віхрова І. О. Теорія держави і права: курс лекцій: навч. посіб. / О. П. Віхров, І. О. Віхрова. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 389 с.
8. Чемодурова А. Правове регулювання та його ефективність у сучасному світі. Підприємництво. Господарство і право. 2020. № 4. С. 262–267.
9. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
10. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 9-е, зі змінами. Львів: Край, 2007. 178 с.
11. Куракін О. М. Механізм правового регулювання: теоретико-правова модель: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / О. М. Куракін; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 40 с.
12. Теорія держави і права: [підруч.] / [Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.]; за заг. ред. Є. О. Гіди. К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 260 с.

REFERENCES

1. Syrota I. M. *Pravo sotsialnoho zabezpechennia v Ukraini*: Pidruchnyk. Kh.: Odisei. 2001. 420 p. [in Ukrainian].
2. *Slovník ukrajskoi movy: v 11 tomakh*. Tom 8, 1977. P. 480 / Bilodid I. K. ta in. Mistse vydannia: Kyiv. Vydavnytstvo: Naukova dumka. Dzherelo: twirpx.com toloka.to/t42380/ [in Ukrainian].
3. *Yurydychnyi slovník* / Za red. B. M. Babii, V. M. Koretskoho, V. V. Tsvietkova. K. : Holovna redaktsiia Ukrainskoi rad. entsykl. AN Ukrainy RSR, 1974. P. 589 [in Ukrainian].
4. *Zahalna teoriia derzhavy i prava* / za red. V. V. Kopieichykova. Kyiv : Yurinkom, 1997. 320 p. [in Ukrainian].
5. Tarakhovych T. I. *Pravove rehuliuвання ta pravotvorchist: spivvidnoshennia poniat*. Derzhava i pravo. 2010. Vypusk 49. P. 9–16 [in Ukrainian].
6. Platonenko O. S. *Pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn: teoretychni osnovy*. Zaboroni zasoby rehuliuвання suspilnykh vidnosyn // Pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn: aktualni problemy ta vymohy sohodennia. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – Zaporizhzhia: Zaporizka miska hromadska orhanizatsiia “Istyna”, 2017. P. 16–18 [in Ukrainian].
7. Vikhrov O. P., Vikhrova I. O. *Teoriia derzhavy i prava: kurs leksii: navchalnyi posibnyk* / O. P. Vikhrov, I. O. Vikhrova. Chernihiv: Desna Polihraf, 2015. 389 p. [in Ukrainian].
8. Chemodurova A. *Pravove rehuliuвання ta yoho efektyvnist u suchasnomu sviiti*. Pidpriemnytstvo. Hospodarstvo i pravo. 2020. No. 4. P. 262–267 [in Ukrainian].
9. *Zahalna teoriia prava*: pidruchnyk / Za zah. red. M. I. Koziubry. K.: Vaite, 2015. 392 p. [in Ukrainian].
10. Rabinovych P. M. *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy*. Navch. posibnyk. Vyd. 9-e, zi zminamy. – Lviv: Krai, 2007. 178 p. [in Ukrainian].
11. Kurakin, O. M. *Mekhanizm pravovoho rehuliuвання: teoretyko-pravova model* : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.01 / O. M. Kurakin; MVS Ukrainy, Khark. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2016. 40 p. [in Ukrainian].
12. *Teoriia derzhavy i prava* : [pidruch.] / [Hida Ye. O., Bilozorov Ye. V., Zavalnyi A. M. ta in.] ; za zah. red. Ye. O. Hidy. K. : FOP O. S. Lipkan, 2011. 260 p. [in Ukrainian].

Дата надходження: 14.06.2023 р.

Mykhailo Kelman

Lviv Polytechnic National University,
professor of the Department of Theory of Law and Constitutionalism,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
doctor of legal sciences, professor
mykhailo.s.kelman@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4393-4626>

Rostislav Kelman

Lviv Polytechnic National University,
graduate student of the Department of Theory of Law and Constitutionalism,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
rostyslav.kelman.mpv.2019@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7704-2055>

DOCTRINE APPROACHES TO THE DISCLOSURE OF THE CONCEPT OF “LEGAL REGULATION”

The establishment and maintenance of social order is an unconditional asset of civilization, an indicator of the civilized development of society. One of the valuable manifestations of the characteristic signs of the effectiveness of law in society is the appropriate legal order, which is achieved by means of influence, regulation, and provision. However, there is no doubt about the thesis that the valuable

manifestation of regulation is a sign of stable social development. The regulation is considered and characterized in the context of consideration of its effective action as a regulator of social relations. The existing system of social relations in society is constantly in need of legal influence. The forms and methods of this influence change depending on social needs. The directions of activity of the subjects of relations are one of the main social properties of state power. They are implemented in a special regulatory form that organizes the relationship between the ruling and the ruled, ensuring the necessary order in various social relationships. One of the types of state power influence in its broadest sense is the legal regulation of social relations, which is an important component of the state's activity and, in particular, its law-making and law-enforcing bodies.

By using a phenomenological approach, the understanding of the concept of “regulation” has been clarified, since it is scientific definitions that determine the outlook aspect of legal science, provide an opportunity to better understand various aspects of objects, processes and phenomena of legal reality, they must be clear, constructive and do not necessarily contain all the signs, which are characteristic of concepts.

The main doctrinal definitions that have one or another relation to the disclosure of the concept of “regulation” are characterized. First of all, we decided on such concepts as legal regulation, self-regulation, normative regulation, individual regulation. A thorough scientific analysis of these categories provided an opportunity to consider them at a newer theoretical and methodological level, which contributed to determining their place in the system of other scientific categories. In the modern period, this problem acquires practical importance, since the effectiveness of those processes that take place at the social and state level also depends on its awareness.

The concept of “regulation” (from the Latin *regulo* – rule) is well-grounded and means ordering, adjusting, bringing something into line with something. To regulate is to determine the behavior of people and their collectives, to direct its functioning and development, to give it certain limits, to order it purposefully. The term “to regulate” means to set limits, the scale of people's behavior, to introduce stability, system, order into social relations and thus direct them in a certain direction.

It is noted that the term “regulation” refers only to law as a system of norms and some other specific legal phenomena (legal relations, acts of implementation of legal norms). They do not agree with the existing understanding of the regulation of social relations as a rigid and authoritative regulation of them by the state, by law, since, in their opinion, the category of “regulation” is not the same as coercion, a rigid and authoritative prescription. The rule of law establishes only a model of relations in which public interests must be correlated with the interests of members of society, along with this, the law widely uses such means of influencing people's behavior as stimulation, encouragement, granting of rights, etc.

It was found that the process of learning about the category “regulation” occurs as a process of awareness, crystallization of its essence. An important aspect in forming an understanding of the essence of regulation is the traditions of a certain state, as well as scientific and theoretical traditions that establish the limits of legal awareness of the subject of analysis. When studying the essence of the regulation process, the traditions of this state are taken into account and already existing knowledge about the subject of research is used.

Keywords: science; doctrine; regulation; process; legal regulation; legal influence; legal remedy.